

GREEN DEAL

Green deal -sopimus valtakunnallisen öljyjätehuollon kehittämisestä

1

SOPIMUSOSAPUOLET

Tämän sopimuksen osapuolet ovat valtion puolesta ympäristöministeriö (jäljempänä ministeriö) ja jätehuoltoalan puolesta Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry (jäljempänä yhdistys). Yksittäinen yritys tai muu kuin edellä mainittu yhdistys voi liittyä tähän sopimukseen tekemällä sitoumuksen kohdan 7 mukaisesti.

2

LÄHTÖKOHDAT

Öljyjätettä muodostuu voiteluaineiden käytöstä esimerkiksi moottoriajoneuvojen ja työkoneiden korjaamoissa, maataloudessa, teollisuudessa, aluksilla ja kotitalouksissa. Öljyjäte on vaarallista jätettä, joka voi sisältää terveydelle ja ympäristölle haitallisia aineita, kuten arseenia, kadmiumia, lyijyä, dioksiineja, PCB-yhdisteitä ja polysyklisiä aromaattisia hiilivetyjä (PAH-yhdisteitä). Jotkut öljyjätteen sisältämistä haitallisista aineista ovat maaperässä hyvin kulkeutuvia ja voivat aiheuttaa maaperän tai pinta- tai pohjaveden pilaantumista. Öljyjätteen laittoman polton yhteydessä pääsee ilmaan öljyjätteen sisältämiä haitallisia aineita, pienhiukkasia sekä epätäydellisessä palamisessa muodostuvia haitallisia yhdisteitä. Terveydelle ja ympäristölle aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisemiseksi ja vähentämiseksi on tärkeää, että syntyvät öljyjätteet saadaan mahdollisimman tehokkaasti kerättyä talteen ja ohjattua asiamukaiseen käsittelyyn.

Jätelaissa (646/2011) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä säädetään vaarallisten jätteiden jätehuollon järjestämisestä ja siihen liittyvistä velvoitteista. Kuntien velvollisuutena on järjestää asumisessa syntyvien vaarallisten jätteiden vastaanotto ja käsittely jätteen määrästä ja laadusta riippumatta. Lisäksi kunnat vastaavat maa- ja metsätaloudessa syntyvien vaarallisten jätteiden vastaanotosta ja käsittelystä, jollei jätteen määrä ole kohtuuton. Yritysten tulee järjestää itse omassa toiminnassaan syntyvien vaarallisten jätteiden jätehuolto.

Öljyjätteen käsittelyssä on noudatettava jätelain etusijajärjestystä, jossa valmistelu uudelleenkäyttöön ja kierrätys ovat ensisijaisia käsittelymenetelmiä. Erilaisten öljyjätteiden pitäminen erillään mahdollistaa öljyn käytön yhä uudelleen voiteluaineena. Jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta annettu direktiivi (EU) 2018/851 täsmentää öljyjätteiden käsittelylle ja erilliskeräykselle asetettuja vaatimuksia. Jätedirektiivin muutos on pantava kansallisesti täytäntöön viimeistään 5.7.2020. Jätelaki mahdollistaa myös öljyjätteen käyttämisen toissijaisesti polttoaineen valmistamiseen tai energian tuottamiseen laitoksessa, jolla on siihen tarvittava ympäristölupa. Öljyjätteen poltto on kokonaan kielletty alle 5 megawatin polttolaitoksessa.

Ympäristöministeriö on solminut sopimuksia valtakunnallisen öljyjätehuollon järjestämisestä vuosina 1987–2017 yhden toimijan kanssa kerrallaan. Sopimuksissa sovittiin muun muassa öljyjätteen keräämisestä tasapuolisesti koko Suomessa, yli 200 litran öljyjäte-erän veloituskehtomasta noudosta, öljyjätteen toimittamisesta ensisijaisesti valmisteltavaksi uudelleenkäyttöön ja öljyjätehuollon järjestämiseen liittyvästä raportoinnista ympäristöministeriölle. Ympäristöministeriöllä oli mahdollisuus myöntää sopimuskumppanilleen valtionavustusta öljyjätehuollon järjestämiseen öljyjättemaksuina kerätyistä varoista. Valtionavustuksen myöntäminen perustui öljyjättemaksusta annettuun lakiin (894/1986) ja valtioneuvoston päätökseen öljyjättemaksuina kertyvien varojen käytöstä öljyjätehuoltoon (1191/1997).

Vuoden 2018 alussa sopimusperusteisesta järjestelmästä luovuttiin ja siirryttiin markkinaehtoisesti toimivaan öljyjätehuoltoon. Markkinaehtoisesta öljyjätehuollon kehittämiseksi ympäristöministeriö käynnistää määräaikaista valtiontukiohjelmaa, jolla tuetaan öljyjätteen keräystä, kuljetusta ja varastointia. Tarkoituksena on edistää öljyjätteen kattavaa valtakunnallista keräämistä ja toimittamista asianmukaiseen käsittelyyn tämän green deal -sopimuksen ohella. Valtiontukiohjelmaa rahoitetaan öljyjättemaksuna kertyvistä varoista. Valtiontukiohjelman on tarkoitus olla voimassa siihen saakka, kunnes öljyjättemaksusta annettu laki kumotaan ja sen nojalla öljyjättemaksuina kerätyt varat on käytetty, kuitenkin enintään vuoden 2020 loppuun saakka. Valtiontukiohjelman toteuttamiseksi valtioneuvoston päätös öljyjättemaksuina kertyvien varojen käytöstä öljyjätehuoltoon on kumottu ja sen tilalle on säädetty valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta öljyjätteen keräykseen, kuljetukseen ja varastointiin (5/2019). Ympäristöministeriö valmistelee öljyjättemaksusta luopumista yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa.

Suomen markkinoille saatettujen voiteluöljyjen sekä käsiteltyjen öljyjätteiden määrän seuranta vaikeuttavat saatavilla oleviin tilastotietoihin liittyvä epävarmuus ja tilastotiedon keruun tarkkuustaso.

3 MÄÄRITELMÄT

Sopimuksessa tarkoitetaan

- *voiteluöljyllä* voiteluöljyä, voiteluöljyvalmisteita, muuntaja- ja katkaisijaöljyä, leikkuu-, puhdistus- ja muottiöljyä, työstööljyä, hydraulioöljyä sekä eristys- ja lämmönsiirtoöljyä, jotka kuuluvat vuonna 2019 voimassa olevan tullitariffin nimikkeisiin 2710 19 71 - 2710 19 99, 2710 20 90, 2710 99 00, 3403 19 10 - 3403 19 80 ja 3403 99 00;
- *voiteluöljyjätteellä tai öljyjätteellä* voiteluöljystä muodostuneita jätteitä, joiden jätenimikkeet on lueteltu jätteistä annetun valtioneuvoston asetuksen (179/2012) liitteen 4 jäteluettelon luokissa 12, 13 ja 20.
- *kierrätyksellä* jätelain (646/2011) 6 §:n 1 momentin 14 kohdan mukaisesti toimintaa, jossa jäte valmistetaan tuotteeksi, materiaaliksi tai aineeksi joko alkuperäiseen tai muuhun tarkoitukseen; jätteen kierrätyksenä ei pidetä jätteen hyödyntämistä energiana eikä jätteen valmistamista polttoaineeksi tai maantäyttöön käytettäväksi aineeksi.
- *sitoumuksella* yksittäisen yrityksen tai yhdistyksen liittymistä tähän sopimukseen ja sitoutumista sopimuksen mukaisten tavoitteiden edistämiseen ja sopimuksessa esitettyjen yrityksiä tai muita yhdistyksiä kuin sopimusosapuolena olevaa yhdistystä koskevien toimenpiteiden toteuttamiseen. Sitoumus tehdään sitoumus2050.fi -sivustolla. Tämä sopimus ja siihen tehdyt sitoumukset ovat osa Suomen kestävä kehityksen toimikunnan yhteiskuntasitoumusta. Yhteiskuntasitoumus on tulkinta siitä, mitä kestävä kehitys tarkoittaa. Siinä sovitaan toimintatavoista ja tavoitteista, joilla julkishallinto yhdessä muiden toimijoiden kanssa edistää kestävä kehitystä.

4

SOPIMUKSEN TAVOITTEET

Vuosien 2010–2016 aikana voiteluöljyjätettä on käsitelty keskimäärin noin 36 000 tonnia vuodessa ja kierrätettyjen voiteluöljyjätteiden osuus käsitellyistä voiteluöljyjätteistä on ollut keskimäärin 74 prosenttia¹. Sopimusosapuolten yhteisenä tavoitteena on, että sopimuksen voimassaoloaikana edellä mainittu keskimääräinen käsittelymäärä pysyy vähintään tällä tasolla. Lisäksi tavoitteena on, että vuodesta 2020 alkaen kierrätetään vähintään 80 prosenttia vuosittain käsitellyistä voiteluöljyjätteistä.

Tavoitteiden saavuttamiseksi sovitaan allekirjoittajaosapuolten velvollisuuksista sekä toimenpiteistä, joista sitoumuksen tekevät yritykset voivat valita toimialaansa sopivia toimia. Tavoitteiden saavuttamiseksi sovitaan myös toimenpiteistä, jotka sitoumuksen tekevät yhdistykset toteuttavat toimialaansa ja toimintaansa sopivalla tavalla.

Kohdassa 8 tarkoitettun ensimmäisen kokonaisvaltaisen arvioinnin yhteydessä sopimuksen johdoryhmä tarkastelee uudelleen sopimuksen tavoitteita. Sopimuksen tavoitteet voidaan tarkastelun tuloksena määritellä uudelleen, mikäli Suomen markkinoille saatetuista voiteluöljyistä tai voiteluöljyjätteiden käsittelystä ja kierrätyksestä saadaan tarkempaa tietoa, joka edellyttää tavoitteiden uudelleen määrittelyä.

5

SOPIMUSALAT

Sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen yksittäiset yritykset ja yhdistykset voivat sitoutua sopimuksen mukaisten tavoitteiden edistämiseen ja sopimuksessa esitettyihin toimenpiteisiin tekemällä erillisen ministeriön hyväksymän sitoumuksen.

Sitoumuksen voivat tehdä pääsääntöisesti kaikki sellaiset yritykset, jotka keräävät, kuljettavat tai käsittelevät öljyjätteitä tai jotka valmistavat, maahantuovat, toimittavat, myyvät tai käyttävät voiteluöljyjä tai joiden toiminnasta syntyy öljyjätteitä ja joilla on yksi tai useampi toimipaikka Suomessa tai edellä mainittuja yrityksiä edustavat yhdistykset, jotka eivät ole tämän sopimuksen osapuolia.

6

ALLEKIRJOITTAJAOSAPUOLTEN VELVOITTEET

6.1 Yhdistys

Tavoitteiden saavuttamiseksi yhdistys:

- osallistuu öljyjätehuollon kehittämistä koskevan tiedotuskampanjan suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä ministeriön kanssa;
- lisää tietoisuutta kestävästä ja asianmukaisesta öljyjätehuollosta;
- kannustaa ja opastaa jäsenyrityksiään tekemään sitoumuksen tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi;

¹) Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä Vahti

- seuraa jäsenyritystensä sitoumuksia ja arvioi yhdessä ministeriön kanssa, ovatko niissä määritellyt toimet riittäviä tavoitteiden saavuttamiseksi;
- osallistuu tarvittaessa lisätoimenpiteiden suunnitteluun ja sopimuksen jatkokehittämiseen ministeriön kanssa; sekä
- raportoi tekemistään toimenpiteistä ministeriölle kohdassa 8 sovitulla tavalla.

6.2 Ministeriö

Tavoitteiden saavuttamiseksi ottaen huomioon vuosittain käytettävissä olevat määrärahat ministeriö:

- osallistuu öljyjätehuollon kehittämistä koskevan tiedotuskampanjan suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä yhdistyksen kanssa;
- sitoutuu seuraamaan sopimuksen tavoitteiden saavuttamista ja laatimaan yhteenvedot sopimusosapuolten ja sitoumuksen tehneiden yritysten ja yhdistysten toimenpiteistä ja saavutetuista tuloksista sopimuksen kohdassa 8 sovitulla tavalla;
- edistää toimenpiteitä öljyjätehuollon ja sen seurannan kehittämiseksi; sekä
- viestii öljyjätehuollon valvonnasta viranomaisille.

7

YRITYSTEN JA YHDISTYSTEN LIITTYMINEN SOPIMUKSEEN

Yritykset ja muut yhdistykset kuin sopimusosapuolena oleva yhdistys sitoutuvat sopimuksen mukaisten tavoitteiden edistämiseen ja sopimuksessa esitettyihin niitä koskeviin toimenpiteisiin tehtyään ministeriön hyväksymän sitoumuksen öljyjätehuollon kehittämisestä.

Yritysten toimenpiteet

Yritykset määrittelevät sitoumuksessaan toimenpiteensä ja niiden toteutustavan yrityksen toimialan mukaan. Edistääkseen edellä kohdassa 4 kuvattujen tavoitteiden saavuttamista yritykset toteuttavat seuraavista asiakokonaisuuksista vähintään ne toimenpiteet, jotka liittyvät yrityksen ja sen toimialan toimintaan:

- tietoisuuden lisääminen kestävästä ja asianmukaisesta öljyjätehuollosta;
- kehittämistoimet omassa toiminnassa syntyvän öljyjätteen talteenoton ja asianmukaiseen käsittelyyn toimittamisen tehostamiseksi;
- kehittämistoimet erilaatuisten öljyjätteiden erillään pitämiseksi talteenotto- ja kuljetusvaiheissa;
- kehittämistoimet öljyjätteen keräämiseksi erityisesti kaupunkiseutujen ulkopuolelta;
- kehittämistoimet siitä huolehtimiseksi, että öljyjätteiden käsittelyssä etusijalle asetetaan kierrättäminen;
- kehittämistoimet öljyjätteen kierrättämisen lisäämiseksi;
- öljyjätteistä valmistettujen voiteluöljytuotteiden käytön edistämistoimet.

Lisäksi yritykset voivat toteuttaa muita toimenpiteitä öljyjätehuollon tehostamiseksi.

Yhdistysten toimenpiteet

Yhdistykset määrittelevät sitoumuksessaan toimenpiteensä ja niiden toteutustavan yhdistyksen toimialan mukaan. Edistääkseen edellä kohdassa 4 kuvattujen tavoitteiden saavuttamista yhdistykset toteuttavat toimialaansa ja toimintaansa sopivalla tavalla vähintään seuraavat toimenpiteet:

- sopimusosapuolten toteuttaman tiedotuskampanjan öljyjätehuollon kehittämistä koskevien viestien levittäminen omissa viestintäkanavissa ja verkostoissa;
- tietoisuuden lisääminen kestävästä ja asianmukaisesta öljyjätehuollosta omalla toimialalla;
- jäsenyritysten kannustaminen ja opastaminen tekemään sitoumus tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lisäksi yhdistykset voivat toteuttaa muita toimenpiteitä öljyjätehuollon tehostamiseksi.

8

RAPORTOINTI

Sopimuksen johtoryhmä seuraa vuosittain:

- voiteluöljyjätteen keskimääräisen käsittelymäärän kehitystä viimeisimmän kuuden vuoden ajanjaksolla, josta on tilastotietoa saatavilla sekä
- kierrätetyn voiteluöljyjätteen osuutta käsitellystä voiteluöljyjätteestä.

Seurannan tukena käytetään viranomaisten, muun muassa Tilastokeskuksen, keräämiä tietoja. Yhdistys raportoi tekemistään toimenpiteistä vuosittain suoraan ministeriölle. Yhdistyksen raportoinnista tulee ilmetä sen toteuttamat kehittämistoimet kuvauksineen sekä arvio toimien vaikuttavuudesta. Mahdollisuuksien mukaan yhdistys raportoi toimien laajuudesta ja vaikuttavuudesta kvantitatiivisten mittarien avulla.

Sitoumuksen tehneet yritykset ja yhdistykset raportoivat tekemistään toimenpiteistä ja saavutetuista tuloksista vuosittain sitoumus2050.fi -sivustolla. Ministeriö koostaa yritysten ja yhdistysten sitoumus2050.fi -sivustolla raportoimista toimenpiteistä ja tuloksista sekä sopimusosapuolten tekemistä toimenpiteistä vuosittaisen yhteenvedon johtoryhmän hyödynnettäväksi.

Lisäksi ministeriö laatii viimeistään kolmen (3) vuoden kuluttua sopimuksen allekirjoittamisesta kokonaisvaltaisen arvioinnin sopimuksessa mainittujen toimenpiteiden vaikutuksista ja tehokkuudesta sopimuksen tavoitteiden saavuttamisessa ottaen huomioon jätedirektiivin muutosten vaatimukset. Tämän arvioinnin jälkeen sopimuksen kokonaisvaltainen arviointi tehdään aina tarvittaessa. Kokonaisvaltaisen sopimuksen vaikutusten ja tehokkuuden arvioinnin tulokset julkaistaan sitoumus2050.fi -sivustolla.

9

JOHTORYHMÄ

Sopimuksen toteuttamista seuraamaan asetetaan johtoryhmä, joka koostuu sopimusosapuolten edustajista. Johtoryhmä kokoontuu vähintään kerran vuodessa ja aina tarvittaessa.

Johtoryhmän tehtävänä on seurata ja edistää sopimuksen tavoitteiden toteutumista ja osallistua sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävien toimenpiteiden kehittämiseen. Johtoryhmä päättää tavoitteiden uudelleen määrittelemisestä, mikäli kohdassa 4 mainitut edellytykset täyttyvät.

Jos kohdassa 8 tarkoitetut kokonaisvaltaiset arvioinnit osoittavat, että toteutetut toimenpiteet eivät ole tarpeeksi tehokkaita sopimuksen mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi, johtoryhmä harkitsee ja päättää tarpeen tullen muiden tarkoituksenmukaisten sopimusta täydentävien lisätoimenpiteiden käyttöön otosta. Sopimus päivitetään vastaamaan esitettyjä lisätoimenpiteitä.

10

SOPIMUKSEN KESTO JA IRTISANOMINEN SEKÄ SOPIMUKSESTA IRTAUTUMINEN JA EROTTAMINEN

Sopimus tulee voimaan, kun se on allekirjoitettu ja on voimassa 31.12.2024 asti ja sen jälkeen ilman eri sopimusta aina vuoden kerrallaan, kunnes toisin sovitaan.

Jos tämä sopimus on ristiriidassa lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten kanssa, on etusija annettava laille, säännökselle tai määräykselle. Tämä sopimus ei estä ministeriötä eikä valtioneuvostoa ryhtymästä toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden tai Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöön panemiseksi.

Ministeriö voi irtisanoa tämän sopimuksen, jos toimintaympäristö tai -olosuhteet ovat muuttuneet sopimuksen solmimistilanteeseen verrattuna olennaisesti ja tavalla, jota sopimusosapuolet eivät ole voineet kohtuudella ennakoida ja jos sopimus ei tehdyn kokonaisvaltaisen arvioinnin ja täydentävien lisätoimenpiteiden jälkeenkään johda sille asetettuihin tavoitteisiin. Ministeriö voi irtisanoa tämän sopimuksen myös, jos yhdistys tai sitoumuksen tehneet yritykset eivät enää kata tarpeeksi merkittävää osuutta markkinoista.

Yhdistys tai yritys voi irtisanoutua sopimuksesta tai sitoumuksesta ilmoittamalla siitä kirjallisesti ministeriölle.

Ministeriö voi erottaa yhdistyksen sopimuksesta tai yrityksen tai yhdistyksen sitoumuksesta, jos yhdistys tai yritys ei toteuta niitä velvoitteita, joihin se on sitoutunut. Erottamisperusteena voivat olla toistuvat laiminlyönnit sopimuksen tai sitoumuksen mukaisten velvoitteiden toimeenpanossa tai niiden raportoinnissa. Havaittuaan sopimus- tai sitoumusvelvoitteen laiminlyönnin, ministeriö lähettää yhdistykselle tai yritykselle huomautuksen. Jos yhdistys tai yritys ei sille annetussa määräajassa korjaa toimintaansa hyväksyttävästi, käsittelee ministeriö asian ja päättää erottamisesta.

Tämä sopimus ja sitoumukset ovat oikeudelliselta luonteeltaan sen kaltaisia, ettei niiden velvoitteiden laiminlyönti aiheuta sopimusosapuolille oikeudellisia seuraamuksia yhdistyksen tai yrityksen sopimuksesta tai sitoumuksesta erottamisen lisäksi.

Tämän sopimuksen osapuolet ja sitoumuksen tehneet yritykset ja yhdistykset pyrkivät toimimaan siten, että sopimuksen mukaiset toimenpiteet ja tavoitteet toteutuvat.

Tämä sopimus laaditaan yhtenä kappaleena, joka säilytetään ministeriössä. Yhdistykselle toimitetaan jäljennös allekirjoitetusta sopimuksesta. Allekirjoitettu sopimus julkaistaan sitomus2050.fi -sivustolla.

ALLEKIRJOITUKSET

Helsingissä
7. päivänä maaliskuuta 2019

Kimmo Tiilikainen
Asunto-, energia- ja ympäristöministeri
Ympäristöministeriö

Otto Lehtipuu
Toimitusjohtaja
Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry